

Dr.h.c. prof. Ing. Albert Sándor, PhD.
 a Selye János Egyetem alapító rektora, a komáromi
 Felnőttképzési Intézet, Kht. igazgatója; lakhely: Kassa – Path,
 e-mail: albert.sandor43@gmail.com

A tanári autonómiáról

Dušan Čaplovič, volt iskolaügyi miniszter annak idején megígérte, hogy **2014. szeptemberétől a szlovák nyelvet idegen nyelvként fogják tanítani a magyar iskolákban.** Az új módszertan kidolgozására ki is írt egy egymillió eurós pályázatot. A pályázatot három egyetem nyerte el: a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, a nagyszombati Cirill és Metód Egyetem, valamint a kassai Šafarik Egyetem (fogalmunk sincs, hogy az utóbbi két intézménynek mi köze van a magyar iskolák szlováknyelv oktatásához).

A média is beszámolt arról, hogy a Nyitrai Modell keretén belül egy új kurzust készítenek elő, amelyet alsó tagozatos tanító- és szlovák szakos hallgatók vehetnének (nem lenne kötelező?) fel 2015-től. „A funkcionális alapú oktatás elméleti alapjait szeretnénk lerakni – a szöveg értelmezésére és befogadására helyezve a hangsúlyt” – nyilatkozta az Új Szónak Vančo Ildikó projektvezető.

Persze felmerül a kérdés, nem lett volna-e okosabb és célszerűbb előbb a gyakorló pedagógusokat felkészíteni az oktatás új módszertanára, hogy már az elkövetkező tanévben megkezdődhessen az elmozdulás (és nem 10-15 év múlva).

A projekt másik részében segéd-eszközök és egy tankönyvcsalád kidolgozásán fáradoznak Alabán Mária vezetésével. „A módszerek már rég megvannak, ezeknek az alkalmazását kellene biztosítani, hogy legyen egyfajta módszerszabadság” – fejtette ki a projektvezető.

Valahol itt van „a kutya elásva”. Módszerszabadság ugyanis van, hiszen az oktatási módszerek megválasztása mindig is a pedagógus hatáskörébe tartozott. Ő dönti el, hogy a tananyagot hogyan, milyen módszerrel kívánja a diákok felé közvetíteni, illetve hogyan, milyen formában szervezi meg a tanítás-tanulás folyamatát. Ez a tanári autonómia elidegeníthetetlen része. Ebbe sem az igazgató, sem a tanfelügyelő, de még a miniszter sem szólhat bele.

Igen ám, csak hogy a módszer megválasztása mindenekelőtt a tananyag tartalmától, milyenségétől függ. Ha a tankönyv a nyelvtanra, bemagolandó szövegekre stb. fókuszál, akkor nem lehet pl. heurisztikus módszereket alkalmazni, nem lehet a kommunikációra összpontosítani, nem lehet a nyelvet idegen (második) nyelvként tanítani.

Igaz, Pellegrini Úr, Szlovákia legújabb (1990 óta immár a tizenhatodik) iskolaügyi minisztere, hallani sem akar arról, amit elődje hosszú győzködés után már elfogadott, hogy t.i. a magyar iskolákban a szlovák nyelvet idegen nyelvként (második nyelvként), tehát más tartalommal és más módszerekkel kell tanítani, mint a szlovák iskolákban. „Ezzel sohasem értenék egyet” – nyilatkozta a „Plus 7 dní” folyóirat 30. számában.

Publikációinkban már több alkalommal megfogalmaztuk, hogy **a közoktatás talán legnagyobb problémája éppen az, hogy nagymértékben korlátozza a tanári autonómiát**, szűkíti a döntési lehetőségeket.

A kötelező Állami műveltségi program mára elurulta az oktatás csaknem egész tartalmát, a tanítási idő csaknem egészét. Úgy is fogalmazhatunk, hogy az oktatási programok központosításának vagyunk az elszenvedői. Megtiltották az alternatív tankönyvek használatát, és iskoláinkban eluralkodott a külső felméréseknek (Tesztelés 9, PISA) való megfelelési kényszer (a tesztelési eredmények ugyanis döntő mértékben befolyásolják pl. az iskolák újonnan divatba jött rangsorolását).

Csak érdekességként jegyezzük meg, hogy a 2008-as „reform” előtt az iskola a tanmenet 10%-át, a pedagógusok pedig az egyes tantárgyak tartalmának 30%-át módosíthatták. Ma az iskolai pedagógiai programok megvalósítására az alapiskolákban alig több, mint a tanítási idő 10%-a áll a pedagógusok rendelkezésére. Ez mindenképpen visszalépés és a tananyag központosításaként értelmezhető.

Megfeledekezünk arról is, hogy a tanítás kreatív tevékenység. Béklyóba

(a tananyag béklyójába) kötve nem lehet eredményesen oktatni. Igaz, ezt is meg lehet szokni, de a belenyugvás, a meghunyászkodás, esetleg az állásvesztéstől való félelem oda vezet, hogy a pedagógus letanítja az óráit (leadja a kötelezően előírt tananyagot) és menkül az iskolából. Nincs sikerélménye és nem érzi magát jól az iskolában sem ő, sem a diák.

El kellene végre döntenünk, hogy a teljesíthetetlen tantárgyi elvárásoknak, a központilag irányított felméréseknek, esetleg az iskolavezetők rigolyáinak, vagy a tanulók és szülők elvárásainak akarunk-e megfelelni.

A tananyagot átvenni akarjuk, vagy meg akarjuk tanítani?

Mihály Ottó ezt a jelenséget annak idején úgy fogalmazta meg, hogy „a pedagógus át akarja adni a tananyagot, a tanuló pedig nem akarja átvenni”.

Ma ez az egyik legnagyobb konfliktus iskoláinkban. A pedagógus eleget akar tenni a hibásan megfogalmazott és túlméretezett tanmeneteknek, a tanuló pedig úgy érzi, hogy ez a tananyag nem neki szól, ezért nem fogadja be és nem is tanul.

Nagyon sokszor leírtuk és elmondtuk már, hogy az iskolát szolgáltatás-ként, közszolgálati intézményként kell kezelni. És a szolgáltatás akkor jó, ha jó a „vevőnek”, esetünkben a tanulóknak, szülőknak...

Ezért úgy gondoljuk és arra biztatjuk az iskolákat és a pedagógusokat, hogy **ne csak** a tanmeneteknek, **ne csak** a felméréseknek, **ne csak** a tanfelügyelők elvárásainak stb., **hanem elsősorban a tanulóknak, a tanulók és szülők elvárásainak igyekezzenek megfelelni.**

Ehhez persze egy kis „kurázsira” van szükség mind az iskolák, mind a pedagógusok részéről. Merjük átértékelni az „eleget teszek a tantervi elvárásoknak és nyugtom van” hozzáállást, mert az ilyenfajta alibizmus sehová sem vezet – és gyerekeink látják kárát!